

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และ
การประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

16

DEVELOPMENT OF AN INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM USING
KNOWLEDGE MANAGEMENT AND EMPOWERMENT EVALUATION FOR SMALL SCHOOL
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

สมดี ศรีแก้ว*

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง**

รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ธนวิบูลย์ชัย***

ดร.คมศร วงษ์รักษา****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ (2) ประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยศึกษาเอกสารและสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน และครูผู้สอนจำนวน 170 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของร่างระบบประกันคุณภาพภายในที่พัฒนาขึ้น เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามร่างระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแบบประเมินร่างระบบฯ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสอดคล้องและการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 การประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนทุ่งหนองขามวิทยา ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหาร 1 คน และครู 10 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น คู่มือระบบ แบบสอบถามความพึงพอใจและแบบประเมินคุณภาพระบบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

* นักศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** ศูนย์วิชาการประเมินผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**** รักษาการแทนผู้อำนวยการ สำนักงานงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (ก) การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและการบริหารจัดการ (ข) การดำเนินการ เป็นการบูรณาการระหว่างองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง โดยผ่านกระบวนการ PDCA และ (ค) ผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา และ (2) ผลการประเมินระบบ พบว่า (2.1) หลังการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสูงกว่าก่อนทดลอง (2.2) บุคลากรมีความพึงพอใจต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในระดับมาก และ (2.3) ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีคุณภาพด้านความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to develop an internal quality assurance system using knowledge management and empowerment evaluation for small schools under the Office of the Basic Education Commission; and (2) to evaluate the internal quality assurance system using knowledge management and empowerment evaluation.

The research process was divided into two phases. Phase 1 was the development of an internal quality assurance system using knowledge management and empowerment evaluation for small schools. The researcher studied documents, used questionnaires to collect data from 30 school administrators and 170 teachers all of whom were obtained by stratified random sampling, and asked five experts to verify the content validity of the developed internal quality assurance system. The research instruments were questionnaires, a draft of the internal quality assurance system, and an evaluation form to assess the drafted system. Data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, IOC index, and content analysis. Phase 2 was the evaluation of the developed internal quality assurance system in school. The developed system was tried out in ThungNong Kham Wittaya School. The research informants were one school administrator and 10 teachers. The employed research instruments were a test on knowledge and understanding of internal quality assurance in school, the developed internal quality assurance system in school, a manual for the system, a questionnaire on satisfaction with the system, and a system quality evaluation form. Data were analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis.

Research findings showed that (1) the developed internal quality assurance system using knowledge management and empowerment evaluation comprised three components: (a) the preparation, which was the readiness preparation of the personnel and management; (b) the operation, which was the integration of three sub-components, namely, internal quality assurance in school, knowledge management, and empowerment evaluation via the PCDA process; and (c) the results of internal quality evaluation in school; and (2) regarding evaluation results of the developed system, it was found that (2.1) the post-try out knowledge and understanding of internal quality assurance in school of the school personnel was significantly higher than their pre-try out counterpart knowledge and understanding; (2.2) the school personnel were satisfied with the developed internal quality assurance system in school and with the development of the school personnel at the high level; and (2.3) quality of the developed internal quality assurance system in school was rated at the highest level in all aspects, namely, the benefits, correctness, appropriateness, and feasibility.

บทนำ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีแนวคิดเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการควบคุมคุณภาพ การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาและการตรวจสอบคุณภาพ ตลอดจน การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแลของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาทุกสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยอาศัยหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้คือ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาร่วมกัน พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ต้อง ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหารจัดการ ให้ถือว่าการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของ บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาในปัจจุบันสถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาสำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบและดำเนินการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา อาทิ ด้านความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากรต่อการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ยังเข้าใจไม่ตรงกันและไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ ทำให้นักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้าง ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาขนาดอื่นๆ (จาก <http://smallschool.obec.go.th/bestway/bestway00.php> สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 กรกฎาคม 2553)

โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมิน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องใช้ทรัพยากรสูงในการพัฒนาให้มีคุณภาพและเมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนตามความจำเป็นจะมีคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้ มาตรฐาน ในปีการศึกษา 2550 มีโรงเรียนขนาดเล็ก 11,598 แห่ง ให้การศึกษาแก่นักเรียนประมาณ 909,800 คน โดยมีครู ทำงาน ในโรงเรียนดังกล่าวประมาณ 72,300 คนคิดเป็นอัตราส่วนที่สูงถึง 1 ต่อ 13 ซึ่งสูงกว่าอัตราที่หน่วยงานกลางของรัฐ ตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 1 ต่อ 25 ในขณะที่เดียวกันการประเมินมาตรฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา(องค์การมหาชน) ในรอบแรกได้พบว่าร้อยละ 66.67 ของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาตรฐานพอใช้หรือควร ปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 1-2) และจากผลการประเมินรอบสองของสำนักรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า ระดับการศึกษาปฐมวัยจำนวน 18,081 แห่ง สถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปรับปรุง 40 แห่ง ระดับพอใช้ 1,813 แห่งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20,534 แห่ง สถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปรับปรุง 13 แห่งระดับพอใช้ 1,702 แห่ง (สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง สมศ. 2549 – 2553 : 5) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 7-13) กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา อย่างต่อเนื่อง ดังนี้ ขาดแคลนสื่อวัสดุครุภัณฑ์อุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดแคลนหนังสือเรียนหนังสืออ่านประกอบขาดแหล่งเรียนรู้ ครูขาด ประสบการณ์ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนและขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อเทคโนโลยี ขาดแคลนบุคลากรมีครู ไม่ครบชั้นเรียน มีครูไม่ตรงกับสาขาวิชาเอกหรือวิชาที่ถนัดและครูต้องรับภาระหนักสอนหลายระดับ หลายรายวิชาขาดการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องหรืออื่นๆ ที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ขาดงบประมาณ สนับสนุนการดำเนินงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน ขาดการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการเรียนการสอนนั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นและนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้นครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถ เพราะมีการกิจอื่น โรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัดและที่โรงเรียนมีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในท้ายที่สุดก็ส่งผลทำให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชนได้มากนัก เนื่องจากผู้ปกครองและชุมชนดังกล่าวมีความยากจน

ที่ผ่านมาจนถึงแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็ตามแต่บทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวยังมีไม่มากนักและการประสานงานกับหน่วยงานองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนมีน้อยมากหรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ชุมชนผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้คนรู้จักหาความรู้และนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) เพราะจะทำให้เป็นคนที่มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รู้ว่าควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไรและ รับผิดชอบต่อข้อดีข้อเสียจากการเลือกปฏิบัติในแนวทางใดทางหนึ่งซึ่งความสามารถต่างๆ เหล่านี้เองที่จะสะท้อนถึงคุณค่าของ ตนเอง อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2549 : 18) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีอิสระในการทำงาน ได้ใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานมาแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในเรื่องการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้พิจารณาจุดอ่อน-จุดแข็งร่วมกัน ในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้ครูได้แสดงความสามารถในการนำการจัดการความรู้ไปใช้ โดยใช้ความรู้ที่มีอยู่ในตน ความรู้จากการศึกษาค้นคว้า มานำเสนอคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการระดมสมองในที่ทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) ในการที่จะแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็งเพื่อต้องการให้จุดอ่อนได้เกิดการแก้ไขและจุดแข็งก็ทำให้เกิดการพัฒนาให้ดีขึ้นหรือทางโรงเรียน ก็จะสามารถรู้จากบุคลากรในท้องถิ่น เช่น ครูพระสอนศีลธรรม วิทยากรพ่อแม่สอนความรู้ในวิชาการงานและอาชีพ วิทยากรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เช่น การซ่อมจักรยานยนต์ การตัดผม ฯลฯ เพื่อลดภาระของครู โดยทุกคนได้ทำการตรวจสอบสถานภาพ กำหนดเป้าหมาย กำหนดความรู้และลงขันตามมติ จนถึงว่าทุกคนมีความเห็นสอดคล้องต้องกัน โดยแต่ละคนก็จะมีแผนงานโครงการที่รับผิดชอบ ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จัดบรรยากาศของการทำงานให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นระยะๆ ตามปฏิทินของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่กำหนด ว่าแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้มีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร ทุกคนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของผลงานอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งยุทธวิธีที่ส่งผลให้การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับสมคิด พรหมจรรย์และสุพัตร์ พิบูลย์ (2544 : 5) ที่กล่าวว่า ระบบประเมินคุณภาพภายใน เป็นระบบในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรเอง เพื่อตัดสินใจว่างานเป็นไปตามเกณฑ์หรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานหรือไม่ ระบบประเมินคุณภาพภายในที่ดีจะนำไปสู่การประกันคุณภาพงานของตนเองได้

การประเมินแบบเสริมพลัง หมายถึง กระบวนการประเมินที่ประกอบด้วยการประเมินตนเอง การรวบรวมข้อมูล การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล การพัฒนากลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมาย การจัดหาหลักฐานแสดงความก้าวหน้ามากกระทำเพื่อช่วยให้กลุ่มบุคคลต่างๆ ช่วยตนเองและพัฒนาตนเองโดยใช้วิธีการประเมินตนเอง และสะท้อนผลแก่ตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้มีส่วนร่วม เพื่อใช้ประโยชน์ของผลการประเมินและกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการพัฒนาระบบฯ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการกำกับตนเองโดยใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเฟตเตอร์แมน (Fetterman : 1996) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินแบบเสริมพลังเพื่อพัฒนาบุคคลในโครงการให้สามารถประเมินได้ด้วยตนเอง เป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การรวบรวมข้อมูล (Taking Stock) หรือการตรวจสอบสถานภาพของโครงการว่าอยู่ ณ จุดใด รวมถึงการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโครงการ 2) การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล (Setting Goals) เป้าหมายที่กำหนดนั้นต้องมีลักษณะท้าทายแสดงถึงศักยภาพ สัมพันธ์ กับกิจกรรมโครงการ ในขั้นนี้ผู้มีส่วนร่วมในโครงการร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ด้วยวิธีการระดมสมอง จัดบรรยากาศแบบประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนได้เป้าหมายที่ทุก

คนเห็นสอดคล้องว่า เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่ต้องการบรรลุ 3) การพัฒนากลยุทธ์เพื่อปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย (Developing Strategies) ผู้มีส่วนร่วมในโครงการร่วมกันรับผิดชอบในการเลือกและพัฒนากลยุทธ์เพื่อให้กิจกรรมโครงการดำเนินการประสบผลสำเร็จ การพัฒนากลยุทธ์อาจใช้กระบวนการระดมสมองพิจารณาอย่างรอบคอบ การตกลงร่วมกันอย่างฉันทามติ (Consensual Agreement) กลยุทธ์ที่ได้จะถูกนำไปปฏิบัติ แล้วมีการทบทวนตรวจสอบเกี่ยวกับประสิทธิผลหรือความเหมาะสม และ 4) การจัดทาลักษณะที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน (Documenting Progress) ในขั้นนี้ผู้มีส่วนร่วมในโครงการควรพิจารณาใช้หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้า สัมพันธ์กับเป้าหมายโครงการและหลักฐานต้องมีความน่าเชื่อถือด้วย เพ็ญภา ชูพงษ์ (2556 : 10-11) พบว่า ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาในเรื่อง ขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนและองค์กร ต้องประสานความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ พัสตศุภกันต์และการจ้างครู โดยโรงเรียนก็ควรรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบสภาพ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน และพัฒนากลยุทธ์ให้บรรลุตามเป้าหมาย ระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยให้ชุมชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม แสวงหาความร่วมมือให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงผู้ปกครอง ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ซึ่งยังรักและผูกพันกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นอยู่ ทางรัฐก็ต้องมีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็กมากขึ้น โดยทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและจริงจัง การบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่ว่าจะอยู่ ในถิ่นทุรกันดารเพียงใด ที่มีครูซึ่งเป็นแม่พิมพ์ของชาติมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ศักยภาพและขวัญกำลังใจที่ดี เด็กไทยที่จะเติบโตขึ้นมา จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สถานศึกษาขนาดเล็ก ถือว่าเป็นหน่วยสำคัญในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสถานศึกษามีหน้าที่จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็น ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน คุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาจะต่ำหรือสูงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครูเป็นสำคัญ ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การนำการจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง มาดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยมีการประชุมพิจารณาร่วมกันว่า จะใช้การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเก็บความรู้และการนำความรู้ไปใช้ 8 ขั้นตอน ของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กันอย่างไร จนลงฉันทามติว่า ใครมีองค์ความรู้ในตนเองหรือจะสร้างความรู้แก่คณะผู้รับผิดชอบ ในการที่จะแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็ง ตามแผนงาน/โครงการดังกล่าว กำหนดผู้รับผิดชอบ และใช้การประเมินแบบเสริมพลัง ในสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ ทำการประเมินตนเอง การรวบรวมข้อมูล การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล การพัฒนากลยุทธ์ เพื่อบรรลุเป้าหมายการจัดทาลักษณะแสดง ความก้าวหน้า โดยนำทั้งการจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังมาบูรณาการเข้ากับระบบประกันคุณภาพตามระบบ และหลักเกณฑ์ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกฎกระทรวง พุทธศักราช 2553 ให้เป็นไปตาม 8 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากรโดยผู้บริหาร และครูผู้สอน จัดการอบรมประชุม/ปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความตระหนัก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทักษะเรื่อง การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง การจัดเตรียมทรัพยากร บุคลากรและการบริหารจัดการตลอดจนทำการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ และ เริ่มดำเนินการภายใต้วงจรของ P D C A ดังนี้ ขั้นวางแผน (Plan) ตามขั้นตอนที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาโดย ทบทวนผลการดำเนินงาน วิเคราะห์จุดอ่อน-จุดแข็ง วิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาและขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาโดยทำการทบทวนและกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ปรับปรุงแผนพัฒนาการศึกษาและขั้นตอนที่ 3 การจัดระบบบริหาร สารสนเทศ ใช้การจัดการความรู้คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้

การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้การประเมินแบบเสริมพลังคือ การรวบรวมข้อมูล การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล การพัฒนากลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าหมาย ขั้นปฏิบัติ (Do) ตามขั้นตอนที่ 4 การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ โดยทบทวนวิธีดำเนินงานของสถานศึกษา ปรับปรุงแผนงาน/โครงการในแผนปฏิบัติการ ใช้การจัดการความรู้ คือ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้การประเมินแบบเสริมพลังคือ การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผล การจัดหาหลักฐานแสดงความก้าวหน้า ขั้นตรวจสอบผล (Check) ตามขั้นตอนที่ 5 การติดตามตรวจสอบคุณภาพ โดยกำหนดวิธีกำกับ ติดตามตรวจสอบคุณภาพและขั้นตอนที่ 6 การประเมินคุณภาพภายใน โดยทำการกำหนดวิธีการประเมินและทำการประเมินใช้การจัดการความรู้ คือ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำความรู้ไปใช้ ใช้การประเมินแบบเสริมพลัง คือ การจัดหาหลักฐานแสดงถึงความก้าวหน้า ขั้นปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหา (Act) ตามขั้นตอนที่ 7 การจัดทำรายงานประจำปี โดยทำการรวบรวมหลักฐานผลการดำเนินงานและขั้นตอนที่ 8 การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดย กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ใช้การจัดการความรู้คือ การเก็บความรู้และการนำความรู้ไปใช้ ใช้การประเมินแบบเสริมพลังคือ การรวบรวมข้อมูลและการจัดหาหลักฐานแสดงความก้าวหน้า

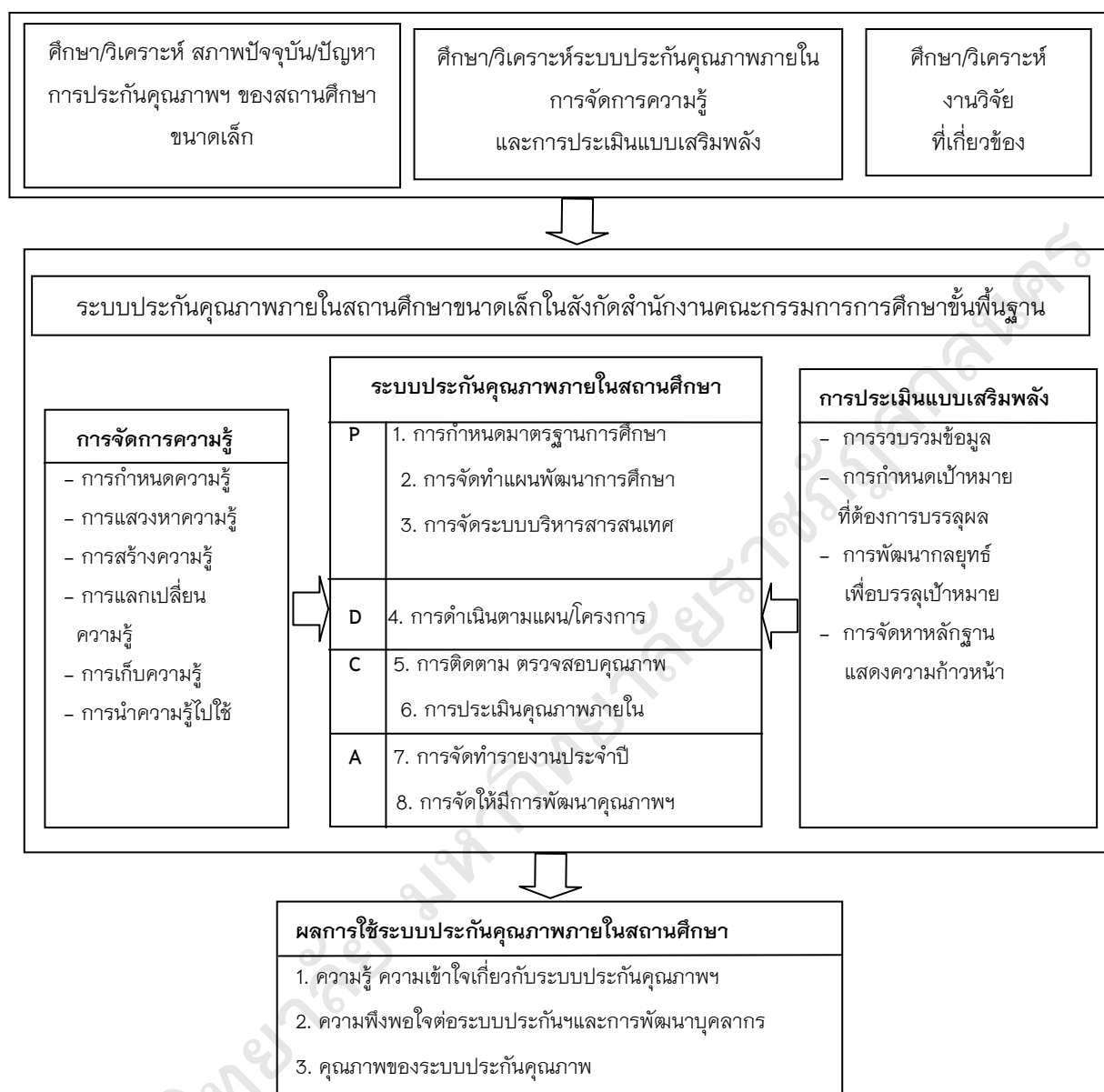
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเอื้อต่อการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน เน้นให้ผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาได้ใช้องค์ความรู้เข้ามาพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิด จากการมีส่วนร่วมมีการประเมินแบบเสริมพลัง คือ เรียนรู้การประเมินตนเอง สะท้อนผลแก่ตนเอง จนในที่สุดสามารถตัดสินใจหรือกำหนดวิธีการดำเนินงานให้ตนเองได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบความคิดในการวิจัย

จากแนวคิดของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังฯ นำเสนอกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ด้านการประกันคุณภาพระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน/การวัดและประเมินผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 โรงเรียน จำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 200 คน จากโรงเรียนใน 4 เขตพื้นที่ คือ สพป.สุพรรณบุรี เขต 2 จำนวน 10 โรงเรียน สพป.บุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน สพป.ลำปาง เขต 2 จังหวัดลำปาง จำนวน 8 โรงเรียน สพป.ลำปาง เขต 3 จำนวน 6 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษา 30 คน ครูผู้สอน 170 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เป็นผู้รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ/ปัญหาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก คู่มือระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แบบตรวจสอบระบบประกันคุณภาพภายใน

วิธีรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้า ตำรา เอกสารทางวิชาการและรายงานวิจัยโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การศึกษาสภาพความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติ ตลอดจนความคิดเห็น /ปัญหาและข้อเสนอแนะจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ สำหรับแบบตรวจสอบคุณภาพภายในระบบการเดินทางไปพบผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองแล้วแต่กรณี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหา สำหรับข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารทางวิชาการและรายงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการความรู้และการประเมิน แบบเสริมพลัง
2. วิเคราะห์ความถี่และร้อยละ สำหรับข้อมูลสภาพ /ปัญหาและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยในการวิเคราะห์ ความคิดเห็นโดยข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยจากมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

ระยะที่ 2 การประเมินระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 แห่ง ได้มาด้วยการสุ่มเจาะ คือ โรงเรียนทุ่งหนองขามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ซึ่งพิจารณาจากความสมัครใจและเต็มใจของผู้บริหารและครูผู้สอน ที่ยินดีเข้าร่วมทำการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้จริง โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอนของสถานศึกษา 10 คน

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ใช้แบบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คู่มือการดำเนินงานฯ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แบบประเมินคุณภาพระบบฯ

วิธีรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วดำเนินการทดลองระบบฯ ทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบฯ ก่อนและหลังการทดลอง เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อการใช้ระบบและคุณภาพของระบบ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

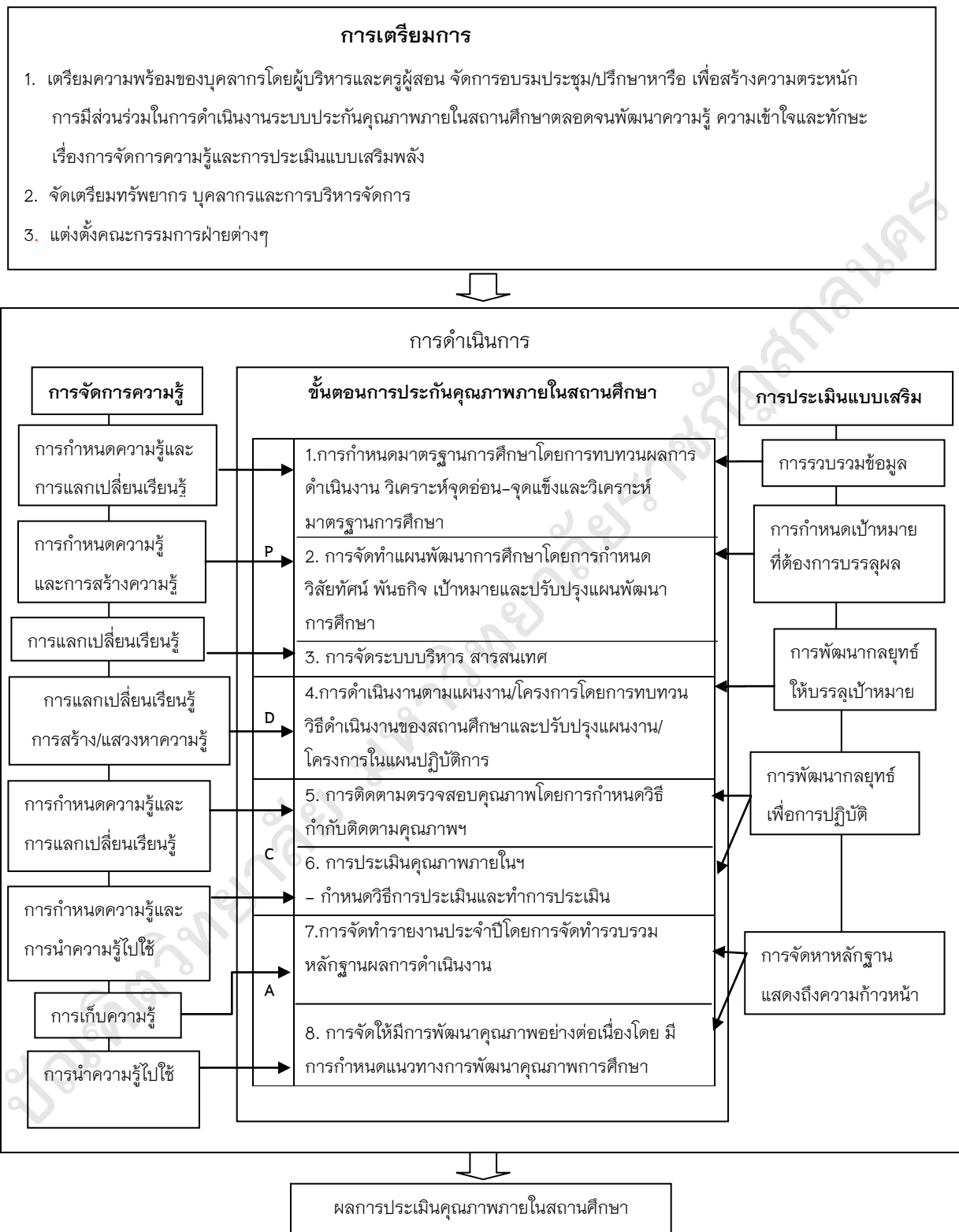
1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ก่อนและหลังการทดลองเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
3. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระบบประกันคุณภาพภายในโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (ก) การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและการบริหารจัดการ (ข) การดำเนินการ เป็นการบูรณาการระหว่างองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง โดยผ่านกระบวนการ PDCA ดังนี้ 1) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ (4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (5) จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน (8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดการความรู้ ประกอบด้วย (1) การกำหนดความรู้ (2) การแสวงหาความรู้ – การสร้างความรู้ (3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) จัดเก็บความรู้ (5) การนำความรู้ไปใช้ 3) การประเมินแบบเสริมพลัง ประกอบด้วย (1) การรวบรวมข้อมูล (2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ต้องการบรรลุผล (3) การพัฒนากลยุทธ์เพื่อการปฏิบัติร่วมกัน (4) การจัดทำหลักฐานแสดงถึงความก้าวหน้า ดังแสดงในภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง
สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหลังการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า

1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพ บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

2) ความพึงพอใจต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา บุคลากรมีความพึงพอใจต่อระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและต่อการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในระดับมาก โดยผู้ทดลองใช้ระบบฯ มีความเห็นว่าการบวนการฝึกอบรมทำให้เข้าใจวิธีดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วยสร้างให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและช่วยให้บุคลากรเกิด ความเชื่อมั่นในการดำเนินงานประเมินตนเอง การกำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากร ด้านการอำนวยความสะดวก ทำให้ได้รับคำแนะนำในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับกฎกระทรวงฯ ตลอดจนได้รับคำปรึกษาในการแก้ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้รับการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการเสริมพลังในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้บังคับบัญชากระบวนการการสร้างความรู้ความกระจ่างได้รับความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้เรียนรู้หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผ่านกระบวนการประเมินตนเองมีเสรีภาพในการตัดสินใจสามารถออกแบบกิจกรรม/แผนงาน/โครงการที่สนองต่อประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสามารถร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้สามารถออกแบบการเขียนรายงานการประเมินตนเองได้

3) คุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พบว่า ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง มีคุณภาพด้านความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินระบบและกลุ่มทดลองการใช้ระบบประกันฯ มีความเห็นว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ระบบประกันคุณภาพฯ สะท้อนให้เห็นจุดอ่อน-จุดแข็งของสภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างชัดเจนช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา ช่วยจัดระบบปฏิบัติงาน มิได้เป็นการเพิ่มภาระช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วยสร้างความมั่นใจในคุณภาพของสถานศึกษาและขั้นตอนการจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง ช่วยพัฒนาทักษะบุคลากรในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สามารถสะท้อนให้เห็นจุดอ่อน-จุดแข็งของสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผลการประเมินคุณภาพ ช่วยให้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจทำให้การรายงานผลการประเมินทันเวลา ในการนำผลไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งผลกระตุ้นให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านความเป็นไปได้ ระบบประกันคุณภาพฯ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ มีความคุ้มค่า ง่ายต่อการปฏิบัติ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม บุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือในการประกัน จนประสบผลสำเร็จในด้านความเหมาะสม ระบบประกันคุณภาพฯ มีความสอดคล้องกับ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 และกับบริบทของสถานศึกษา ทำให้การบริหารจัดการของสถานศึกษามีความคล่องตัวไม่เป็นการสร้างภาระงานต่อการทำงานของบุคลากร ขบวนการจัดการ

ความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง ยังให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเปิดเผย ตลอดจนด้านความถูกต้อง ระบบประกันคุณภาพฯ มีการระบุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เครื่องมือ วิธีการประเมิน มาตรฐานและตัวบ่งชี้มีความถูกต้องชัดเจน ครอบคลุมกับภาระงานประกันคุณภาพฯ ใช้กระบวนการประเมินตนเองตรงกับการปฏิบัติงาน จัดระบบข้อมูลฯ ถูกต้องชัดเจนตลอดจน ทำให้ การตรวจสอบ/สรุปผล ทบทวนคุณภาพภายในมีความ สมเหตุสมผล ซึ่งทำให้การรายงานผล การประเมินตนเองมีความน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป การนำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ สถานศึกษาควร ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ทำความเข้าใจระบบให้ชัดเจน โดยศึกษาคู่มือการใช้ระบบอย่างละเอียด พร้อมทั้งเตรียมการในด้านต่างๆ ให้พร้อม เพื่อให้การดำเนินงานตามระบบ จะได้ราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการความรู้อย่างชัดเจน สร้างความตระหนัก แก่ครูผู้สอน ยอมรับในองค์ความรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาและให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ประสานสัมพันธ์ผู้ปกครอง ชุมชน องค์การท้องถิ่นในการที่ร่วมพัฒนาระบบฯ ให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่เสมอ สวมบทบาทนัก ประเมินเสริมพลัง ซึ่งอาจแต่งตั้งคณะผู้ประเมินทั้งจากบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้การ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นไปตามขั้นตอนการประเมินแบบเสริมพลังอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ในการดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลังของระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาไปใช้ อาจปรับลดหรือขยายเพิ่ม ตามองค์ประกอบของขั้นตอนให้เหมาะสมกับจำนวนบุคลากรที่มีส่วนร่วม ในการดำเนินการหรือตามทรัพยากร รวมทั้งปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการคล่องตัวในการดำเนินงานเพราะจากผลการ ประเมินระบบ พบว่าประเด็นระบบประกันคุณภาพฯ ในสถานศึกษาขนาดเล็กมีทรัพยากรสนับสนุน ไม่เพียงพอ ทำให้ยากต่อ การปฏิบัติ

1.4 จากผลการศึกษาสภาพ/ปัญหา การดำเนินงานที่สถานศึกษาปฏิบัติน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมีน้อย มีปัญหาเกี่ยวกับ บุคลากรมีน้อยไม่ได้พัฒนา อย่างต่อเนื่อง ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการตรวจสอบติดตามอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการจัดทำแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา ขาดการส่งเสริม/กระตุ้นให้ความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจน ดังนั้น ในการนำระบบไปประยุกต์ใช้ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรให้ความสำคัญในประเด็นดังกล่าว พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้เพิ่มเติมและสร้างความ เข้าใจ ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญตลอดจนให้ความร่วมมือ จึงจะช่วยให้ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาด เล็กครบวงจรและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้การจัดการความรู้และการประเมินแบบเสริมพลัง สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนานี้ ไปทดลองประยุกต์ใช้ กับสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งของสถานศึกษาเอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการขยายผลและค้นพบความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ศรุศกมลลาดพร้าว, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2549.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง สมศ. 2549 – 2553. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2554.
- สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.
- อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์. กลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์, 2549.
- เพ็ญนภา ชูพงษ์. การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2556.
- Fetterman, D.M. Empowerment evaluation : Knowledge and tools for self- assessment & accountability. Thousand Oaks, CA: Sage, 1996.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร